

Raštai IV

Šitame tome yra šeši dalykai: „Vincas Stonis“ „Į šviesą“, „Iš daktaro pasakojimų“, „Pasitaikė proga“, „Petrukas ir Marytė“, „Dirbkime“. Jie nevienodo didumo, bet visi yra vienos dvasios ir minties: auklėjamosios, dorinamosios nuotaikos. Kaip ir pirmuosiuose tomuose, autorė čia pasirodo ir literatė ir pedagogė. Didaktikos net daugiau nei dailiosios kūrybos. Tačiau ir didaktiniai pamokymai negali būti primesti vaikui iš viršaus, o turi išplaukti iš jo paties sielos gelmių. Autorė tą žmogaus sielą gerai pažįsta; dėl to ir literatūros atžvilgiu dorinamoji tendencija Š. Raganos raštuose mums atrodo nuoširdi, visai neslepia, psichologiška.

Visų apysakėlių ir vaizdelių patys įžymieji veikėjai yra mokyklos amžiaus berniukai ir mergaitės. Bet „mažųjų pasauly“ nėra beveik nė vieno palaidūno, iškrikėlio vaikezo. Visi čia vaikų paveikslėliai nupiešti meilinga ranka: visi vaikai trokšta mokslo šviesos ar nori pasiaukoti visuomenės gerovei vardan Dievo Motinos ir artimo meilės. Vieniems pavyksta prasimušti į mokslą („Vincas Stonis“), kiti žūva gyvenimo skurde, negavę savo idealų įvykinti („Į šviesą“, „Iš daktaro pasakojimų“).

Didžiausia šio rašinio apysaka yra *Vincas Stonis*, išleista dar 1906 m. Ji buvo taikyta anų laikų kaimo visuomenei, kad

ji pamiltų savo gimtąją žemę ir mokslo šviesą. Tai išties patriotizmo ir dorovės mokykla, ir šiandien įdomi kiekvienam auklėtoju. Įdomi ir mokomąja medžiaga ir metodais. Patriotizmui kelti vartojamas tas pats senasis principas, kurio laikėsi visi mūsų istorijos šimtmečiai: pastatyti prieš akis garbingus lietuvių praeities žygius. Tam reikalui šalia pagrindinės intrigos įpinami epizodai apie Živilę, Karžygę Mergelę, Vilniaus įkūrimą ir kt. Be abejo, jie patriotiškai nuteikia, dėl to mūsų mokyklų chrestomatijų sudarytojai tuos patriotiškus *Vinco Stonio* epizodus yra pasiskolinę savo chrestomatijoms. Antra vertus, tie epizodai žymiai apsunkina fabulą, sustabdo intrigos plėtojimąsi, pasakojimą daro neveiksmingą. Tai mūsų laikų priekaištas šiai apsakymų literatūros atžvilgiu, bet anais laikais, kada buvo rašomas šis dalykas, literatūra turėjo daugiausia pritaikomosios reikšmės: minėtajam patriotizmui ir apsišvietimui kelti. O šitiems tikslams Šatrijos Raganos apsakaitės yra gražiausiai nusišė dalykai, reikšmingi ir šiandien.

Ketvirtasis tomas geriausiai tinka kaimo ir ypačiai mokyklos jaunimui. Jį turėtų įsigyti kiekvienas mokyklos ar jaunimo knygynas.(1)

Šatrijos Raganos (Marijos Pečkauskaitės) *Raštai IV* tom. Žinijos b-vės leidinys, 1928. 232 pusl. kaina 4,50 lt.